

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва та хореографії
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій Жильцов

» 2023

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДУХОВІ ІНСТРУМЕНТИ

для студентів

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Освітнього рівня: першого (бакалаврського)

Освітньої програми

025.00.04 Інструментальне виконавство

(оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 2921/23
Григорук
(підпис) (прізвище, ініціали)
« 23 » 2023 р.

Київ – 2023

Розробник: Касьянов Валентин Васильович, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Викладачі: Цимбал Сергій Вікторович, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Касьянов Валентин Васильович, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол № 9 від 28 серпня 2023 року.

Завідувач кафедри
інструментально-виконавської
майстерності

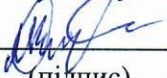

(підпис) Маргарита МАЛАХОВА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) 025.00.04 «Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)»

«___» _____ 2023 року

Гарант освітньо-професійної 025.00.04 «Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)»

(керівник проектної групи)

(підпис) Віктор СПОДАРЕНКО

Робочу програму перевірено

«___» _____ 2023 року

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи

(підпис) Інна ТКАЧЕНКО

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання - денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	23/690	
Курс	II	
Семестр	3	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
аудиторні	60	60
модульний контроль	6	6
семестровий контроль	10	20
самостійна робота	14	4
форми семестрового контролю	залік	екзамен

2. Мета навчальної дисципліни - формування інструментально-виконавської компетентності та розвиток творчого потенціалу студента у процесі засвоєння навчального репертуару для духових інструментів; підготовка музикантів-спеціалістів, здатних до самостійної професійної діяльності: оркестрантів у симфонічних, камерних оркестрах, камерних виконавців у різноманітних ансамблях, а також викладачів початкових спеціалізованих мистецьких закладів.

Завдання навчальної дисципліни - виховання ряду компетентностей студента, зокрема:

Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	ЗК-5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-7	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК-12	Здатність працювати автономно.
	ЗК-16	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК-1	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
	СК-2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
	СК-3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
	СК-4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
	СК-5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
	СК-6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
	СК-7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
	СК-9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
	СК-10	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
	СК-11	Здатність оперувати професійною термінологією.

	СК-12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
	СК-13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків
	СК-14	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
	СК-17	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
	СК-18	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання	
РН-1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.
РН-3	Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності
РН-4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН-5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
ПР-8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН-11	Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській, менеджерській практичній діяльності.
РН-12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- вільно володіти духовим музичним інструментом, уміти використовувати його у концертно-виконавській діяльності; мати навички читання нот з аркуша, транспонування, добору музики на слух; володіти методами навчання гри на музичних інструментах; бути здатним організувати

інструментальне музикування школярів у початкових мистецьких навчальних закладах;

- мати ціннісно орієнтовану позицію; загальнокультурну ерудицію, світогляд; розуміти сутність і соціальну значущість майбутньої професії; бути здатним до збереження національних духовних традицій;

- уміти самостійного вишукувати та обробляти інформацію з різних джерел для розгляду конкретних питань; мати здатність до ефективного використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет, які містять текстовий, аудіо- та відеоматеріал, для професійної діяльності;

- бути готовим до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямовувати свої вміння на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію у фаховій діяльності; прагнути до особистісно-професійного лідерства та успіху.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт	
		Аудиторна:	Самостійна
		Індивідуальні	
Змістовий модуль 5 Розвиток віртуозних можливостей духовика			
Тема 1 Гами та вправи.	15	15	
Тема 2 Етюди.	22	15	7
Модульний контроль	3		
Семестровий контроль	5		
Разом	45	30	7
Змістовий модуль 6 Робота над художнім твором			
Тема 1 Робота над твором великої форми	22	15	7
Тема 2 Робота над п'єсою.	15	15	
Модульний контроль	3		
Семестровий контроль	5		
Разом	45	30	7
Усього за 3 семестр	90	60	14
Змістовий модуль 7 Робота над новим художнім твором			
Тема 1 Робота над твором великої форми.	15	15	
Тема 2. Робота над п'єсою.	15	15	
Модульний контроль	3		
Семестровий контроль	10		
Разом	43	30	
Змістовий модуль 8 Завершальний етап роботи над програмою.			
Тема 1 Розвиток навичок пам'яті нотного тексту.	19	15	4
Тема 2 Розвиток сценічної витримки.	15	15	
Модульний контроль	3		
Семестровий контроль	10		
Разом	47	30	4
Усього за 4 семестр	90	60	4
Усього за II курс	180	120	

5. Програма навчальної дисципліни «Духові інструменти»

Змістовий модуль 5 (II курс, 3 семестр)

Розвиток віртуозних можливостей духовика

Тема 1 Гами та вправи. Вивчення усіх мажорних та мінорних гам. Гра в різних темпах. Вправи на поліпшення моторики пальців.

Тема 2 Етюди. Робота з текстом етюдів. Гра етюдів у різних темпах та динаміці. Розбір фразування етюдів. Агогічні метро-ритмічні відхилення.

Основна література: 1, 3, 4, 6.

Додаткова література: 1, 3, 4, 5.

Змістовий модуль 6 (II курс, 3 семестр).

Робота над художнім твором

Тема 1 Робота над твором великої форми. Розбір тексту твору. Робота над динамікою, агогікою, штрихами, звуковидобуванням, аплікатурою. Робота з концертмейстером. Розвиток навичок запам'ятовування нотного тексту. Окреслення стилістичних особливостей твору.

Тема 2 Робота над п'єсою. Розбір тексту п'єси. Робота над динамікою, агогікою, штрихами, звуковидобуванням, аплікатурою. Робота з концертмейстером. Розвиток навичок запам'ятовування нотного тексту. Окреслення стилістичних особливостей п'єси.

Основна література: 1, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 1, 4, 5.

Змістовий модуль 7 (II курс, 4 семестр).

Робота над новим художнім твором

Тема 1. Робота над твором великої форми. Робота над динамікою, агогікою, штрихами, звуковидобуванням, аплікатурою. Робота з концертмейстером. Розвиток навичок запам'ятовування нотного тексту. Окреслення стилістичних особливостей твору.

Основна література: 1, 3, 5, 6.

Додаткова література: 1, 4, 5.

Тема 2. Робота над п'єсою. Робота над динамікою, агогікою, штрихами, звуковидобуванням, аплікатурою. Робота з концертмейстером. Розвиток навичок запам'ятовування нотного тексту. Окреслення стилістичних особливостей п'єси.

Основна література: 1 – 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 1, 2, 4, 5.

Змістовий модуль 8 (ІІ курс, 4 семестр)

Завершальний етап роботи над програмою.

Тема 1. Розвиток навичок пам'яті нотного тексту. Методичні рекомендації щодо запам'ятовування нотного матеріалу. Розвиток вміння виконати твір без нот. Формування образних, асоціативних, мелодико-гармонічних зв'язків у хронологічній послідовності виконуваного твору.

Основна література: 1, 3,4, 5, 6.

Додаткова література: 1, 4, 5.

Тема 2. Розвиток сценічної витримки. Виховання сценічної витримки у студента. За своєю сутністю музичне виконавство є публічним мистецтвом, яке несе в собі сильні нервові навантаження, але також є і джерелом натхнення. Для переборення страху перед сценою необхідна якісна методична підготовка. Слід працювати над зміцненням фізичного стану, що допомагає активізувати концентрацію та увагу. Вироблення стійкості до психологічних перешкод шляхом психологічних тренінгів. Виховання загальної сценічної культури.

Основна література: 1, 3,4, 5, 6.

Додаткова література: 1, 4, 5.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		Кількість балів	Максимальна кількість балів	Кількість балів	Максимальна кількість балів	Кількість балів	Максимальна кількість балів	Кількість балів	Максимальна кількість балів
Відвідування індивідуальних занять	1	30	30	30	30	30	30	30	30
Робота на індивідуальному занятті	10	30	300	30	300	30	300	30	300
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	-	-
Контрольне модульне прослуховування	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	360	-	360	-	360	-	355
Максимальна кількість балів		720				715			
Розрахунок коефіцієнта		Усього за період роботи до заліку 720 балів (що прирівнюється до 100 балів з урахуванням коефіцієнта – 7,2).				Усього за період роботи до екзамену 715 балів (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 11,91); екзамен - 40 балів.			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

№	Зміст завдання	Академічний контроль	Бали
1	Самостійне вивчення нескладного твору	На індивідуальному занятті	5
2	Прослуховування відео/аудіо записів різних виконавців. Аналіз інтерпретації.		5
3	Перегляд майстер класів провідних викладачів. Засвоєння переглянутого матеріалу та відтворення у практичній діяльності.		5

6.3 Критерії оцінювання самостійної роботи

- Повний обсяг виконання - **1 бал**
- Достатність аргументації під час висвітлення проблеми - **1 бал**
- Виявлення нових ідей та положень - **1 бал**
- Оригінальність підходу до розгляду проблеми - **1 бал**
- Висловлення власної думки - **1 бал**.

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форми проведення	Критерії оцінювання	Бали
Модульний контроль 1		
Відкрите прослуховування Технічний матеріал(гами та етюди)	повний обсяг виконання 6 техніка виконання штрихів 6 якість інтонації 6 загальна техніка виконання 7	25
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 2		
Відкрите прослуховування: Два різножанрові твори напам'ять	дотримання основних етапів вивчення художніх творів 8 розуміння форми твору 8 робота над технічними труднощами 9	25
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 3		
Прослуховування під час роботи в класі	знання тексту 8 інтонаційна точність 8 техніка виконання 9	25
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 4		
Прослуховування під час роботи в класі	подолання труднощів виконання джазового твору 15 оволодіння навичками читання з листа та читання цифровок 10	25
Максимальна кількість балів		25

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання:

Залік – 3 семестр – комплексне оцінювання за результатами роботи протягом навчального семестру.

Екзамен – виконання напам'ять частини твору великої форми та п'єси.
– 40 балів.

Можливе проведення семестрового та модульного контролю у дистанційному форматі. Студент самостійно завантажує відеозапис виконання програми під супровід концертмейстера на гугл-папку.

Шкала відповідності оцінок за залік

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками. Високий рівень виконання навчального матеріалу з дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, агогічних відхилень, ритмічних конфігурацій та мелізмів, чисте, стабільне, технічне виконання музичного твору. Звук у всіх його проявах (динаміка, тембр, артикуляція, ритм) відповідає художній образності. Якість володіння засобами і прийомами музичної виразності у розкритті інтонаційно-виражальних можливостей інструмента відмінна. Відчуття форми і стилю твору; здатність до власної інтерпретації твору; високий рівень комунікативних умінь, артистизму та сценічної культури.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок. Високий рівень виконання навчального матеріалу: виконання чисте, стабільне, технічне з дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів; належний рівень володіння штриховою технікою та звуком (динаміка, тембр, артикуляція, ритм). Якість володіння засобами і прийомами музичної виразності у розкритті інтонаційно-виражальних можливостей інструмента на належному художньо-технічному рівні.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок. Виконання на належному художньо-технічному рівні з дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів. Артикуляція відповідає художній образності. Якість володіння засобами і прийомами музичної виразності у розкритті інтонаційно-виражальних можливостей інструмента добра. Інтерпретація відповідає художньому змісту музичного твору (з елементами творчості).
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності. Посередній рівень виконання навчального матеріалу з неповним дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів; гра нестабільна, технічно недовершена, допускаються неточності нотного тексту. Артикуляція відповідає розкриттю музичного твору. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності задовільне. Погане відчуття стилю твору; посередній рівень комунікативних умінь, артистизму та сценічної культури.

Е	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь). Виконання навчального матеріалу на посередньому художньо-технічному рівні з неповним дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів; гра нестабільна, технічно недовершена. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності задовільне.
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання. Низький рівень виконання навчального матеріалу: гра нестабільна, мають місце зупинки, "бруд" при відтворенні нотного тексту. Артикуляція не відповідає розкриттю художнього змісту музичного твору. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності незадовільне.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни. Низький рівень виконання навчального матеріалу: гра нестабільна, з зупинками та повторами складних фрагментів твору з недотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків; низький рівень володіння штриховою технікою та звуком. Артикуляція не відповідає розкриттю художнього змісту музичного твору. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності незадовільне. Поверхнєве виконання, недотримання стилю твору; низький рівень комунікативних умінь, артистизму та сценічної культури.

Шкала відповідності оцінок за екзамен.

Бали	Критерії
35 – 40	Студент продемонстрував досконале володіння музичним інструментом. Технічна майстерність на необхідному рівні. Складність програми відповідає вимогам. В грі присутнє відчуття стилю музики, що виконується. Гра стабільна, без текстових помилок.
30 – 34	Студент продемонстрував дуже добре володіння музичним інструментом. Допустив незначні випадкові технічні огріхи, які суттєво не впливають на загальну картину технічної майстерності. Складність програми відповідає вимогам. В грі присутнє відчуття стилю музики, що виконується. Гра відносно стабільна, проте мають місце незначні текстові неточності, які не порушують форми творів і не впливають на цілісне їх сприйняття.
25 – 29	Студент продемонстрував добрий рівень володіння музичним інструментом. Технічна майстерність добра, але допущені артикуляційні, темпоритмічні неточності у виконанні. Рівень

	складності програми відповідає вимогам, проте відчуття стилю, характеру музики та фразування не завжди логічне і переконливе. Мають місце деякі текстові неточності.
19 – 24	Студент продемонстрував достатній рівень володіння музичним інструментом. Виявив недосконале володіння засобами художньої виразності. Рівень складності програми середній або завищений щодо його виконавських можливостей. Розуміння стилю фрагментарне, фразування непереконливе. Використання динаміки і агогіки дещо хаотичне, непродумане. Артистизм невиразний. Виконання недостатньо стабільне. Текст відтворений з численними неточностями.
10 – 18	Студент продемонстрував посередній рівень володіння музичним інструментом. Виявив обмежені технічні можливості. Складність програми невисока. Не охоплена форма творів, нелогічне фразування. Мало використовує засоби художньої виразності – динаміку, агогіку. Артистизм не виявлений. Виконання програми нестабільне.
1 – 9	Виявлений низький рівень володіння інструментом. Неякісне звуковидобування, значні проблеми з метроритмом. Складність програми недостатня, несформоване відчуття стилю, нерозуміння характеру музичних творів, невміння фразувати. Відсутній артистизм виконання. У тексті допущена велика кількість грубих помилок. Гра нестабільна.

6.5 Орієнтовний перелік творів для семестрового контролю.

- В. А. Моцарт - Концерт для флейти та ф-но.
- А. Жоліве - Пісня Ліноса.
- Й. С. Бах - Партіта a-moll.
- Е. Бозза - Образ.
- Е. Бозза - Агрестід.
- К. Нільсен - Концерт.
- С. Шамінад - Концертіно.
- Дж. Енеску - Кантабіле і Престо.
- Г. Форе - Фантазія.
- Ф. Гобер - Ноктюрн і Аллегро скерцандо.

7. Навчально-методична картка дисципліни

Індивідуальні заняття 120 год. Самостійна робота – 18 год.. Модульний контроль - 12 год. Семестровий контроль 30 год. Всього 180 год.

3 семестр					4 семестр			
Модулі	Змістовий модуль 5		Змістовий модуль 6		Змістовий модуль 7		Змістовий модуль 8	
Назва модуля	Розвиток віртуозних можливостей духовика		Робота над художнім твором		Робота над новим художнім твором		Завершальний етап роботи над художнім твором та виховання сценічної витримки.	
К-сть балів за модуль	360		360		360		355	
Заняття	1 - 15	16 - 30	31 - 45	46 - 60	1 - 15	16 – 30	31 - 45	46 – 60
Індивідуальні	15	15	15	15	15	15	15	15
Назва начального модуля	Тема 1 Гами та вправи	Тема 2 Етюд.	Тема 1 Робота над твором великої форми	Тема 2 Робота над п'єсою.	Тема 1 Робота над твором великої форми	Тема 2 Робота над п'єсою.	Тема 1 Розвиток навичок пам'яті нотного тексту.	Тема 2 Розвиток сценічної витримки
Відвідування	15	15	15	15	15	15	15	15
Робота на індивідуальному занятті	150	150	150	150	150	150	150	150
Самостійна робота	56		56		56			
Види поточного контролю	Модульне контрольне прослуховування 25 б.		Модульне контрольне прослуховування 25 б.		Модульне контрольне прослуховування 25 б.		Модульне контрольне прослуховування 25 б.	
Усього за період роботи до заліку 720 балів (що порівнюється до 100 балів з урахуванням коефіцієнта – 7,2).					Усього за період роботи до екзамену – 715 балів (що порівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 11,9 ; екзамен оцінюється в 40 балів.			

8. Рекомендовані джерела: Основна література

1. Апатський В.М. Основи теорії і методики духового музично-виконавського мистецтва – Київ: НМАУ імені П.І. Чайковського, 2006, - 432 с.
2. Шутко Ю. Основоположник сучасної української флейтової школи професор А. Ф. Проценко / Ю. Шутко // Мистецтвознавчі записки : Зб. наук. праць. – К.: ДАКККіМ, 2008. – Вип. 14. – С. 212–217.
3. Белявіна Н. Заснування і розвиток вітчизняних музичних конкурсів виконавців гри на флейті в 30 – 90-ті роки ХХ століття / Белявіна Н., Шутко Ю. // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал. – К.: Міленіум, 2009. – № 3. – С. 72–76.
4. Історичні критерії національного духового інструментального мистецтва в Україні XVIII ст. //Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. Музичне виконавство.– Вип.8. – Кн.5. – К., 2000. – С. 154-163.
5. Питання походження національного духового інструментарію в контексті музичної україністики //Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. Музичне виконавство. – Вип.14. – Кн.6. – К., 2000. – С. 86-98.
6. Богданов В.О. Історія духового музичного мистецтва України: Монографія. — Харків: Основа, 2000. — 336 с.

Додаткова література

1. Mintzer B. – 14 Blues & Funk etudes / B. Mintzer. Miami, Fl 33014: WARNERBROS. PUBLICATIONS, 1996. – 57с.
2. Taffanel and Gaubert. Complete flute method, new edition in eight parts. Editions Musicales, 175, Rue Saint-Honore – Paris.
3. Philippe Bernold. La technique d'Embouchure - 218 exercices for mastery all difficulties concerning tranverse flute embouchure and the acquisition of a good tone. – 1995. – 83 p.
4. Moyses Marcel. On sonority art and technique / Marcel Moyses. – ALPHONSE LEDUC, 2000.
5. Розвиток національного духового інструментального мистецтва кінця XVIII -початку XIX століть // Історія в школі. - № 1. – К.: Вид-во “Етносфера”, 2000. – С.37-40.